

GİCGAH-ÇƏNƏ OYNAĞI XƏSTƏLİKLƏRİNİN MÜASİR ÜSULLARLA DİAQNOSTİKA VƏ MÜALİCƏ ÜSULLARI

Həsənova G.F.

*Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutu,
Stomatologiya və üz-çənə cərrahiyyəsi kafedrası, Bakı, Azərbaycan*

Məlum olduğu kimi, gicgah-çənə oynaqı xəstəliklərinə tez-tez rast gəlinir. Bu patologiya müxtəlif yaş qrupları arasında müşahidə edilir. Təcrübəmizə əsasən, bu xəstəliklər 20-60 yaş qrupu üçün səciyyəvidir. İşin məqsədi, əsas patologiyaların səbəblərini aşkar etmək, eyni zamanda müasir müalicə metodlarını tətbiq etmək olmuşdur. Diaqnozlar ortopantomografiya və kompyüter tomoqrafiyası əsasında təsdiq edilmişdir. Xəstələrə xüsusi müalicə üsulları təyin edilmişdir. Müayinələr əsasında 37 artrit, 83 artroz aşkar edilmişdir.

Açar söz: Gicgah-çənə oynaqı, travma, artrit, artroz.

Mövzunun aktuallığı. Bildiyimiz kimi, gicgah-çənə oynaqının xəstəliklərinə çox tez-tez rast gəlinir. Demək olar ki, hər yaş qrupunda bu problemlər aşkarlanır [1, 7]. Amma ən çox gicgah-çənə oynaqı problemlərinə yeniyetməlik dövründə rast gəlinir [2, 4]. Müxtəlif müasir diaqnostika və müalicə üsullarının öyrənilməsi təsdiq edir ki, bir çox məsələlər həll olunmamış qalır [3, 8].

Belə ki, əhəlinin müəyyən hissəsi bu xəstəliklərə və zədələnmələrə məruz qalır.

Vəziyyətdən çıxış yolunda, gicgah-çənə oynaqı xəstəliklərinin diaqnozunda müxtəlif müasir texniki vasitələrdən istifadə məqsədəuyğundur. Hal-hazırda diaqnostik imkanlar maqnit-rezonans tomoqrafiya, kompüter tomoqrafiyası, artroqrafiya kimi, müasir instrumental və texniki üsulların istifadəsi əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır [2, 5]. Bu oynaqın patologiyalarının diaqnostikası və müalicəsi həmişə elmi tədqiqatçıların diqqət mərkəzində olub. Diaqnostika ilə yanaşı gicgah-çənə oynaqı xəstəliklərinin kompleks müalicə üsulu da mürəkkəbdir. Belə ki, gicgah-çənə oynaqı xəstəlikləri zamanı xəstələrlə müxtəlif profilli həkimlər – nevroptoloqlar, otorinoloqoloqlar, cərrah-stomatoloqlar, manual terapevtlər məşğul olurlar [5, 6]. Oynaqın zədələnmələrinin müalicəsində medikamentoz, fizioterapevtik, ortopedik, cərrahi müalicə üsullarından istifadə olunur.

Gicgah-çənə oynaqı xəstəlikləri və zədələnmələri arasında, etiofaktorların davamlılığı, patogenetik müalicənin aparılmaması və xəstələrin düzgün təlimatlandırılmaması xroniki prosesin daha da inkişafı və degenerativ dəyişikliklərlə nəticələnir [4, 8]. Bu patoloji proseslə əlaqədar aparılacaq tədqiqatlar degenerativ prosesləri dayandırmağa, oynaq başının hərəkətlərinin rahat və sürüşkən olmasına, oynaq

diskinin hamarlılığının və amortizasiyaedici xüsusiyyətlərinin saxlanılmasına və bərpaasına, oynaq qığırdağının tərkibində olan biokimyəvi maddələrlə daima təminatına həsr olunmalıdır [2, 6]. Bu müalicə üsulu kombinə edilmiş formada fizioterapevtik, ortopedik və ya cərrahi müalicə üsulları ilə birlikdə kompleks şəkildə istifadə olunur. Hazırda çoxsaylı dərman vasitələri arsenalının olması və onların medikamentoz terapiyada qeyri-sxematik tətbiq olunması bu preparatların patogenetik cəhətdən əsaslandırılmamasından irəli gəlir [3, 7]. Lokal medikamentoz vasitələrin tətbiqi zamanı isə onların oynaq elementlərinə müalicəvi təsiri də mühüm əhəmiyyət kəsb etməlidir. Müalicə həkiminin taktikasında belə bir mövqe tutması onun tərtib etdiyi müalicə proqramında preparatların oynaqı təşkil edən elementlərə birbaşa təsir göstərməsi, ümumi patogenetik müalicənin xəstə tərəfindən qəbulunun yaxşılaşdırılması, müalicənin məqsədyönlü, konkret istiqamətdə aparılması və patoloji ocağa münasibətdə preparatın bioloji cəhətdən yaxşı qəbulu ilə bağlıdır [1, 6].

Tədqiqatın məqsədi. Gicgah-çənə oynaqı xəstəlikləri ilə müalicə olunan xəstələrin diaqnozunun düzgün qoyulması və müalicə keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması.

Tədqiqatın materialı və metodları. 2020-2024-cü illər ərzində materiallar Mir-Qasimov adına Respublika Klinik Xəstəxanasının üz-çənə cərrahiyyəsi şöbəsindən götürülmüşdür. Bizim müəşahidəmizdə 120 xəstənin patogenetik müalicəsi əsasında aparılıb. Onlardan 90-ı qadın, 30-u kişi olmuşdur. Xəstələrin yaş həddi 20-60 arasında dəyişir. Gicgah-çənə oynaqı xəstəliklərinə qadınlarda çox rast gəlmə tezliyi onlarda hormonal dəyişikliyin olması və stress faktorudur. Bu da ümumi olaraq gicgah-çənə oynaqı iltihabi-distofik xəstəliklərinin və zədələnmələ-

*e-mail: drsunmoon@mail.ru

rinin qadınlarda daha çox yayılmasını təsdiqləmişdir. Göründüyü kimi bu göstərici qadınlarda kişilərə nisbətən iki dəfə çox olmuşdur. Müxtəlif etiologiyalı artroz ilə əlaqəli xəstələrin 87 xəstədən 58-i qadın (68,7%), 29-u isə kişilərdən (31,3%) ibarətdir. Çənə oynaqının daxili pozğunluqlu artritlə əlaqəli xəstələrin 33 xəstədən 21-i qadın (77,8%), 12-si isə

kişi (22,2%) olmuşdur. Xəstələrin müayinəsində ümumi müayinə ilə yanaşı, xəstələrin keçmiş xəstəlik tarixinə fikir verilmiş, onlardan sorğu aparılmışdır. Xəstələrdə aparılan ortopantomografiya və kompyüter tomoqrafiya (KT) müayinə üsulları xəstələrin diaqnostikasında patologiyaları aşkar etməyə imkan vermişdir.

Cədvəl 1

Xəstələrin yaşa görə dəyişməsi

Xəstələrin yaşı	Xəstələrin sayı	
	Artrit	Artroz
≤ 20 yaş (n=20)	6 90,0±6,7%	2 10,0±6,7%
21-30 yaş (n=40)	19 80,0±6,3%	7 22,5±6,6%
31-40 yaş (n=20)	4 90,0±6,7%	8 10,0±6,7%
41-50 yaş (n=22)	2 72,7±9,5%	21 27,3±9,5%
> 50 yaş (n=7)	6 85,7±13,2%	45 28,6±17,1%

Qeyd: patologiyalar müxtəlif yaş qruplarında hesaba alınmışdır.

Tədqiqat nəticəsində aydınlaşdırılmışdır ki, xəstələrin əksəriyyəti, artrit ilə xəstələrin əksəriyyəti iki 2 həftədən, artroz ilə 3 həftədən çox müddətdə patogenetik müalicə alıblar. Gicgah-çənə oynaqının artrozu ilə kompleks müalicə olunan xəstələrin 7-də müalicə müddəti çox olub.

Tədqiqatın nəticələri. Müalicədən əvvəl xəstələrdə qan dəyərləri və obyektiv müayinə nəticələri müalicədən sonrakı nəticələrlə müqayisə edildi. Gicgah-çənə oynaqı xəstələrində sinovial boşluqda hilon turşu əmələ gəlməsi pozulduğuna görə, belə xəstələrdə gicgah-çənə oynaqı artrosentez edildi və 20 gündən sonra nəticələrə müqayisəli şəkildə baxıldı. Nəticələrə əsasən xəstələrdə patogenetik müalicədə lokal və ümumi medikamentoz vasitələrin tətbiqinin səmərəliliyinin aydınlaşdırılmasına, xəstələrin orqanizmində biokimyəvi proseslərin və immun sistemin vəziyyətini dinamik öyrənməyə, planlaşdırılmış kompleks müalicənin davamlılığını təyin etməyə, iltihabi və degenerativ ağırlaşmaların aradan qaldırılmasına səbəb olmuş və 90 % hallar-

da müalicənin effektivliyini sübut etmişdir. Pasiyentlərdə müalicənin effektivliyini artırmaq üçün xəstəliyin səbəb olan tərəflərini aradan qaldırmaq və müasir müalicə üsullarının aparılmasını tələb edir.

Yekun. Klinik müşahidələrin analizi zamanı gicgah-çənə oynaqının xəstəliklərinə aid olan patologiyalarda əsas diqqəti belə ayırdıq:

- Xəstələrdə klinik tədqiqat nəticəsində gicgah-çənə oynaqı xəstəlikləri olan şəxslərdə keyfiyyətli və tam olaraq məlumat toplamaq.
- Xəstələrin müayinə taktikası patogenetik müalicədə lokal və ümumi medikamentoz vasitələrin tətbiqinin səmərəliliyinin aydınlaşdırılmasına, xroniki və iltihabi degenerativ ağırlaşmaların tezliklə aradan qaldırılmasına səbəb olmuşdur.

Beləliklə, düzgün diaqnostika və aparılan müasir patogenetik müalicələr gicgah-çənə oynaqının funksiyasının yaxşılaşdırılmasına və xəstələrin təkrari və residivlə müraciətinin qarşısını almışdır.

ƏDƏBİYYAT – ЛИТЕРАТУРА – REFERENCES

1. Данилова М.А., Ишмурзин, П.В. Прогнозирование развития дисфункции височно-нижнечелюстного сустава у пациентов с зубочелюстными аномалиями // Пермский медицинский журнал. - 2021. - Т. 38, № 3. - С. 41-47
2. Латышева Н.В., Филатова Е.Г., Данилов А. Б. и др. Дисфункция височно-нижнечелюстного сустава и другие причины боли в лице: первая международная классификация и новые подходы к терапии // Медицинский алфавит. - 2020. - № 4(35). - С. 40-46.
3. Дубова Л.В., Ступников П.А., Ступников А. А. и др. Некоторые аспекты клинико-функционального подхода к лечению пациентов с мышечно-суставной дисфункцией ВНЧС / Актуальные вопросы стоматологии. Сб. науч. тр., посвящ. основателю каф. ортопедической стоматологии КГМУ, проф. Исаак Михайловичу Оксману. - Казань: Казанский Государственный Медицинский Университет, 2021. - С. 583-588
4. De Toledo IP, Conti Réus J, Fernandes M, Porporatti AL, Peres MA, Takaschima A, Linhares MN, Guerra E, De Luca Canto G. Prevalence of trigeminal neuralgia: A systematic review // J Am Dent Assoc. 2016 Jul;147(7):570-576.e2. doi: 10.1016/j.adaj.2016.02.014
5. Girouard, P., Stark P., Sutter B. Treatment of Temporomandibular Joint Disorders with an Oral Orthotic Provides Postural Stabilization: A Retrospective Cohort Analysis // Advanced Dental Technologies & Techniques. 2020. - Dec., vol. 3(1). - P. 63-72.
6. Almeida A., Cebola P., Manso C. et al. Prevalence of dysfunctional temporomandibular pathology and added jaw pain in periodical occupational medicine consultation at a Private Portuguese Health Services // Annals of Medicine. 2019. -Vol. 51(sup1). - P. 121-121.
7. Schiffman E, Ohrbach R, Truelove E, Look J, Anderson G, Goulet JP, International association for Dental Research; Orofacial Pain Special Interest Group, International Association for the Study of Pain. Diagnostic Criteria for Temporomandibular Disorders (DC/TMD) for Clinical and Research Applications: Recommendations of the International RDC/TMD Consortium Network and Orofacial Pain Special Interest Group. JOralFacialPainHeadache. 2014;28(1):6-27.
8. Svechtarov V, Nencheva-Svechtarova N, Uzunov Ts. Analysis of chronic temporomandibular disorders based on the latest diagnostic criteria. Acta Medica Bulgarica. 2015;1(XLII):49-55.

РЕЗЮМЕ

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ И ЛЕЧЕНИЯ ЗАБОЛЕВАНИЙ ЧЕЛЮСТНО–ЛИЦЕВЫХ СУСТАВОВ

Гасанова Г.Ф.

*Азербайджанский Государственный Институт Усовершенствования врачей им. А.Алиева,
кафедра челюстно-лицевой хирургии, Баку, Азербайджан*

Как известно, заболевания височно-нижнечелюстного сустава – часто встречающаяся патология. Она распространена среди всех возрастных групп. Согласно нашим наблюдениям, эта патология присуща возрастной группе 20-60 лет. Целью работы является устранения причинных факторов, ведущих к появлению основной патологии, а также применение современных методов лечения. Диагностику проводили на основании ортопантомографии и компьютерной томографии. Методы обследования выявили артрит у 37, артроз у 83 больных. Больным назначались специальные методы лечения.

Ключевые слова: челюстно-лицевой сустав, травма, артрит, артроз.

SUMMARY

MODERN METHODS OF DIAGNOSIS AND TREATMENT OF TEMPOROMANDIBULAR JOINT DISORDERS

Hasanova G.F.

*Azerbaijan State Advanced Training Institute for Doctors named after A. Aliyev,
Department of Dentistry and maxillofacial surgery, Baku, Azerbaijan*

As is known, temporomandibular joint disorders are a common pathology. They are widespread among all age groups. According to our observations, this pathology is mainly characteristic of the age group of 20-60 years. The aim of the work is to eliminate the causative factors leading to the appearance of the main pathology, as well as the

application of modern treatment methods. Diagnosis was performed based on orthopantomography and computed tomography. Examination methods revealed arthritis in 37 patients and arthrosis in 83 patients. Patients were prescribed special treatment methods.

Keywords: temporomandibular joint, trauma, arthritis, arthrosis.

Redaksiyaya daxil olub: 12.03.2024

Çapa tövsiyə olunub: 10.04.2024

Rəyçi: t.ü.f.d. S.Z.Əliyev